

Azad torpaqlara irimiqyaslı qayıdış

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasına 20 milyard manatdan çox vəsait ayrılıb

Prezident İlham Əliyev yanvarın 5-də yerli televiziya kanallarına müsahibəsində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpası haqqında danışıb. Dövlət başçısı, həmçinin Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramının icrasını qiymətləndirib. Bildirib ki, infrastruktur layihələri icra edildikcə, təbii ki, evlərin tikintisinə daha böyük vəsait ayrılacaq: “Amma hər şey ardıcılıqla, Baş plan əsasında edilir. Biz həm tələsirik, həm də tələsməməliyik. Çünki bəzi hallarda tələskənliyə yol verərkən keyfiyyət udurur...”.



Qeyd edək ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış Azərbaycanın 2030-cu ilədək 5 Milli Prioritetindən biri kimi müəyyən olunub. Həmin prioritetlərə əsaslanan “Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası” yeni inkişaf mərhələsindəki hədəflərə çatmağa xidmət edən mühüm sənəddir. Sözügedən startegiyanın icrasını təmin etmək məqsədilə Prezident İlham Əliyev 16 noyabr 2022-ci il tarixində “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

44 günlük Vətən müharibəsində torpaqların azad edilməsi ilə Azərbaycanın tarixində yeni mərhələ başlayıb. Ölkənin ərazi bütövlüyü təmin olunduqdan sonra 30 ilə yaxın işğal altında qalmış ərazilərin yenidən dirçəldilməsi məqsədilə bərpa və quruculuq işlərinə start verilib. Qısa zaman kəsiyində həmin yerlərdə minalardan təmizləmə işləri aparılıb, müasir yaşayış və infrastruktur obyektləri inşa edilib, iqtisadi fəaliyyət və nəqliyyat-kommunikasiya xətləri bərpa olunub. Bundan əlavə, ölkənin qərb rayonlarını Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizinin Azərbaycan hissəsində işlər tamamlanmaq üzrədir.

Xatırladaq ki, 2025-ci il də daxil olmaqla Azərbaycanın dövlət büdcəsindən Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasına 23 milyard manata yaxın vəsait ayrılıb. 2026-cı ildə isə dövlət büdcəsi xərclərinin 3,5 milyard manatı və yaxud 8,4 faizi işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası ilə bağlı xərclərin payına düşəcək.

Yeri gəlmişkən, işğaldan azad edilmiş ərazilərin dirçəldilməsi prosesində enerji təminatı strateji

əhəmiyyət daşıyır. Son illər ərzində bu bölgələrin enerji şəbəkəsi mərhələli şəkildə ölkənin mərkəzi enerji infrastrukturuna ilə inteqrasiya olunub. Nəticədə, vahid və çevik idarə olunan dairəvi enerji sistemi formalaşdırılıb. Artıq enerji axını yalnız mərkəzdən regionlara deyil, eyni zamanda, azad edilmiş ərazilərdən ümumi enerji sisteminə yönəlir ki, bu da enerji balansının daha səmərəli tənzimlənməsinə imkan yaradır.

Beş il ərzində ümumi gücü 307 meqavat olan su elektrik stansiyalarının istifadəyə verilməsi bu sistemin dayanıqlılığını daha da artırıb. Azad edilmiş ərazilərdə hazırkı istehlak həcmi nisbətən aşağı olduğundan yaradılan imkanlar ölkə üzrə enerji ehtiyaclarının optimal şəkildə bölüşdürülməsinə şərait yaradır. Bu yanaşma həm enerji təhlükəsizliyini möhkəmləndirir, həm də uzunmüddətli perspektivdə iqtisadi səmərəliliyi təmin edir.

Eyni zamanda, doğma torpaqlara qayıdan əhəlinin fasiləsiz və keyfiyyətli su təminatı ən prioritet məsələlərdən biri kimi müəyyənləşdirilib. Bu istiqamətdə həyata keçirilən layihələr böyük maliyyə resursları və geniş işçi qüvvəsi tələb edir. Hazırda bir sıra mühüm su təsərrüfatı obyektləri ya əsaslı şəkildə yenidən qurulub, ya da sıfırdan inşa edilib. Belə ki, Zabuxçay su anbarı tamamilə yeni formada tikilib, Sərsəng və Suqovuşan su anbarlarında əsaslı bərpa işləri aparılıb. Bununla yanaşı, Kəndələnçayda üç su anbarı, eləcə də Xaçınçay üzərində yerləşən obyektlər yenidən istifadəyə verilib. Qeyd olunan layihələr əhəlinin su təminatını yaxşılaşdırmaqla yanaşı, eyni zamanda, kənd təsərrüfatının inkişafına, ekoloji tarazlığın qorunmasına və bölgənin ümumi sosial-iqtisadi canlanmasına mühüm töhfə verir. Bütün bu işlər dövlət tərəfindən

ayrılan maliyyə vəsaitləri hesabına həyata keçirilir və Böyük Qayıdış strategiyasının uğurla icrasının bariz nümunəsidir.

Bundan başqa, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında yol infrastrukturunun bərpası və yenidən qurulması bölgənin sosial-iqtisadi inkişafında başlıca istiqamətlərdən biridir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə müasir standartlara cavab verən avtomobil yollarının salınması əhəlinin təhlükəsiz hərəkətini təmin edir, eləcə də regionun ölkənin nəqliyyat şəbəkəsinə inteqrasiyasını sürətləndirir. Son illər ərzində bu ərazilərdə beynəlxalq və respublika əhəmiyyətli magistral yollar, şəhərlərarası və kəndlərarası avtomobil yolları inşa edilib və əsaslı şəkildə yenidən qurulub. Xüsusilə Füzuli–Şuşa, Zəfər yolu, Bərdə–Ağdam, Horadiz–Ağbənd, Kəlbəcər–Laçın və digər strateji əhəmiyyətli avtomobil yolları bölgənin nəqliyyat xəritəsində mühüm yer tutur.

Regionda nəqliyyat infrastrukturunun inkişafında xüsusi əhəmiyyət daşıyan layihələrdən Ağdam Dəmir Yolu və Avtovağzal Kompleksi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Hazırda bölgədə bir sıra strateji əhəmiyyətli dəmir yolu xətlərinin tikintisi və bərpası həyata keçirilir. Xüsusilə Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xətti Şərqi Zəngəzurdan keçməklə Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə dəmir yolu əlaqəsinin bərpasını nəzərdə tutur. Bu xətt Zəngəzur dəhlizinin əsas tərkib hissəsi kimi Azərbaycanın tranzit imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırır.

Sonda qeyd edək ki, Böyük Qayıdış proqramı çərçivəsində əhəlinin doğma yurdlarına köçürülməsi 2025-ci il ərzində mərhələli və planlı şəkildə həyata keçirilib. İndiyədək 7 şəhər, 22 kənd və 3 qəsəbə olmaqla, ümumilikdə, 32 yaşayış məntəqəsinə vətəndaşların köçü təmin olunub. Köçürülmə prosesi Cəbrayıl, Şuşa, Xocalı, Laçın, Füzuli, Kəlbəcər və Ağdam şəhərlərini, Cəbrayıl rayonunun Horovlu kəndini, Ağdam rayonunun Sarıcalı, Kəngərli və Xıdırlı kəndlərini əhatə edib. Bununla yanaşı, Xocalı rayonunun Balıca, Xanyurdu, Təzəbinə, Seyidbəyli, Badara, Şuşakənd və Daşbulaq kəndlərinə, Ağdərə rayonunun isə Talış, Həsənriz, Suqovuşan, Kolatağ və Vəngli kəndlərinə əhəlinin qayıdışı təmin edilib.

Həmçinin Laçın rayonunun Zabux, Sus və Bəylək kəndlərinə, Xocavənd rayonunun Sos kəndinə, Qırmızı Bazar və Hadrut qəsəbələrinə, eləcə də Zəngilan rayonunun Ağalı və Məmmədbəyli kəndlərinə köçürülmə həyata keçirilib. Paralel olaraq, Böyük Qayıdış prosesi Xankəndi şəhərinin Kərkicahan qəsəbəsini də əhatə edib. Artıq ümumilikdə, 70 min insan orada yaşayır və müxtəlif peşələrdə çalışır. Cari ilin sonuna qədər isə bu rəqəm 100 mini öteəcək.

Musa BAĞIRLI
XQ